

ТЫСЯЧАГАДОВЫ ВОПЫТ

СТАРАЖЫТНЕЙШЫ, ЧЫМ «ПАГОНЯ»

Вячаслаў Даніловіч:
— Хацелі б звярнуць увагу на тое, што ў нашай Канстытуцыі прапісана: яна прымаецца на аснове шматвяковай гісторыі беларускай дзяржаўнасці. Гэты пастаўд першы. У 2011—2012 гадах вучонымі з аддзела гісторыі Беларускай дзяржаўнасці нашага інстытута распрацаваны новы канцэптуальны падыход тлумачэння самой дэфініцыі «дзяржаўнасць», што варта пад ёй разумець. Так, дзяржаўнасць — гэта права этнацыянальнай суольнасці, патэнцыяльна зольнасць яе зліты да працяглага самастойнага існавання. Такім чынам, дзяржаўнасць складаецца з многіх элементаў: сюды ўваходзяць і эканамічныя пытанні, і культурныя, і палітычныя, і ўсе іншыя складнікі, характэрныя для любога грамадства на працягу яго развіцця.

Новая трактоўка дала магчымасць вучным інстытута абгрунтаваць канцэпцыю гісторыі Беларускай дзяржаўнасці ў двох непарыўна звязаных формах — гістарычнай і нацыянальнай.

Гістарычныя формы дзяржаўнасці, якія існавалі на нашых землях, можна пералічыць, пачынаючы ад Кіеўскай Русі, Польшака і Туруўскага княства, потым — Вялікага Княства Літоўскага, Рускага, Жамойцкага, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі. Аб'ектыўныя навуковыя аналізы сведчыць, што далучэнне нашых земляў да апошняй паспрыяла спыненню паланізацыі на тэрыторыі Беларусі. Фактычна мы атрымалі магчымасць захаваць свае нацыянальныя асаблівасці, развіцця далей. Неабходна памятаць пра тое, што ў Расійскай імперыі беларусаў не разглядалі як нейкі падначалены народ. Існавала канцэпцыя трыаднага рускага народа, які складаўся з трыох частак — велікарусаў, беларусаў, маларусаў. Гэты трыадны народ у Расійскай імперыі разглядаўся як дзяржаваўтваральны.

Тое ж самае, калі казаць пра часы Рэчы Паспалітай. Лічу, няправільна сцвярджаць, што ў Рэчы Паспалітай не было нічога беларускага. Як не было, калі там жылі нашы продкі? Тая ж справа, калі казаць пра нашы традыцыі, культуру. Гэта сведчыць пра тое, што беларускі складнік прысутчыў. Так, наша шляхта з цягам часу паланізавалася. У яе таксама свае асаблівасці, свае рысы культуры прысутчылі. Але адмаўляцца і гаварыць, што Рэч Паспалітай — гэта нейкая чужая дзяржава на нашых тэрыторыях, абсалютна няправільна.

Вышэйазначаныя гістарычныя формы дзяржаўнасці чым адмяняцца? У першую чаргу тым, што ўсе яны мелі палітычны характар. У рамках гэтых дзяржаў аб'ядноўваліся некалькі народаў. У той жа самай Кіеўскай Русі, Польшаці, Туруўскім княствах, Вялікім Княстве Літоўскім, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі. І кожны з такіх народаў мае права на гістарычную спадчыну гэтых дзяржаў. У тым ліку і беларусы.

З іншага боку, мы не павінны забываць пра тое, што ў Вялікім Княстве Літоўскім дзяржаўнай мовай была старабеларуская. Статуты Вялікага Княства — першыя фактычныя заканадаўчыя канстытуцыйныя акты ў Еўропе, якія грунтаваліся менавіта на мясцовым праве, — напісаны на нашай мове. На часы ВКЛ прыпадае перыяд росквіту беларускай культуры, у тым ліку і дзейнасць беларускага і ўсходнеславянскага першадрукара Франціска Скарыны.

Другая частка гісторыі нашай дзяржаўнасці звязана з яе нацыянальнымі формамі. Кажучы прастай мовай, нацыянальныя формы — гэта тыя, дзе прысутнічае слова «беларускі». Тут можна пачаць з Беларускай Народнай Рэспублікі. Зразумела, роўнай дзяржавай яна не стала, але гэта была першая спроба абвясціць незалежную беларускую дзяржаву, хоць і няўдала. Далей — Сацыялістычная Савецкая Рэспубліка

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Беларусь, абвешчана 1 студзеня 1919 года, потым таксама ў студзені, Літоўска-Беларуская ССР, далей Беларуска Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка, якую другі раз абвясцілі ўжо ў ліпені 1920 года. Нарэшце, сённяшняя наша дзяржава — Рэспубліка Беларусь.

Яшчэ адна важная рэч, на якую неабходна звяртаць увагу, заключаецца ў тым, што ў плане развіцця сённяшняй беларускай дзяржаўнасці нам трэба больш казаць пра нашы дасягненні, выраза іх усведляць.

Вельмі важны момант, пра які мы мала гаворым — гэта сучасная сімволіка нашай дзяржавы, якая мае глыбокі старажытны карані, значна больш старажытныя, чым тая ж «Пагоня». Чырвоны, зялёны і белы колеры беларускага сцяга абумоўлены як гістарычна, так і светапоглядна, яны звязаны з духоўнымі вытокамі нашага народа.

Сістэма эканомікі, сістэма адукацыі, сістэма культуры развіталася такім чынам, што моладзь сёння ідэнтыфікуе сябе беларусамі.

Мы адносімся да ліку ўнікальных краін свету, якія маюць старажытны арнамент на сваім сцягу. Такіх па палцах можна пералічыць! А гэта тысячагадовая гісторыя, вытокі гэтага арнаменту знаходзяцца на лёдзе — ён каменным веку! Ён сімвалізуе сонца, зямлю, урадлівасць, ключ да шчасця. Арнамент пранізвае ідэю добра, пажадання добрабыцця і росквіту. Чырвоны колер здаўна сімвалізуе сонца. Разам з тым ён усаабляе волю, мужнасць, высакароднасць. Менавіта такога колеру былі дзяржаўныя сцягі ў Старажытнай Русі, Вялікім Княстве Літоўскім, Сацыялістычнай Савецкай Рэспубліцы Беларусі, Літоўска-Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы, Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы (да 1951 г.), Саюзе Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Зялёны колер — гэта не толькі сімвал прыроды, але і сімвал маладоці, энергіі, любові, вясны і адраджэння, колер шчодрасці, дабрбыні, стваральнай працы. А калі зазірнуць яшчэ глыбей, то мы ўбачым, што зялёны — гэта колер старажытнеславянскай багіні Ляды, якая атакавала жаночую стваральную энергію свету — крыніцу суветнай гармоніі, плённага, творчага ўзаемадзейня ўсіх яго складнікаў. Менавіта адсюль лад у сям'і, у грамадстве, лад у дзяржаве.

Гэтыя гаворыцца аб тым, што мы — мірны народ, але заўжды гатовы абараняць сваю Айчыну.

Наша шматвекавая гісторыя пацвярджае: нягледзячы на тое, што Беларусь знаходзіцца на геапалітычным скрывааным паміж Усходам і Захадам, Поўначчу і Поўднем і тым праз нас праходзілі шматлікія войны, мы маеў захоўвалі, адстаіць сваё права на самастойнае развіццё і ўрашце прысці да незалежнай Рэспублікі Беларусі.

ГАНАРЫЦА СВАЕЙ УНІКАЛЬНАСЦЮ

Марат Жыліньскі:
— Працуючы кіраўнікі дзяржавы, які сказаў, што ў ХХ стагоддзі мы, беларусы, выпукталі сваю дзяржаўнасць. Гэта ўзнік тысячагадовая гісторыя, калі напрыканцы ХХ стагоддзя наша краіна атрымала сапраўднаю незалежнасць. Гледзячы праз прызму гістарычных ведаў, ясна, што мы маем дастаткова глыбокі карані, якіх не маюць часам нават развіты дэмакратызаваныя краіны Еўропы і свету. Тая ж заканадаўчая галіна нашай ўлады мае старажытныя карані, амаль такіх ж, як Ірландыя, Шатландыя, Англія. У нас зачаткі чэвараго ўладкавання па пісьмовых крыніцах былі з IX стагоддзя, насамрэч яны існавалі яшчэ раней. Усе задаткі дзяржаўнасці ў нас былі яшчэ тады.

Гісторыя мае аб'ектыўны ход, і ў выніку мы маем тое, што маем. Сёння наша краіна — гэта незалежная дзяржава, прызнаная міжнароднай супольнасцю, і гэта, яшчэ раз паўтараючы, вынік нашага тысячагадовага развіцця.

Унікальнасць цяперашняй мадэлі — напэўна, самае галоўнае дасягненне. Сістэма кіравання нашай краіны даказала сваю эфектыўнасць ужо тым, што мы — адзін народ на постсавецкай прасторы, які не ведае, што такое кроў. Мы адзіная краіна, якая не дапусціла праліцца крыві ўнутры сябе. Толькі адзін гэты факт класіце на палаткі ўсіх апанентаў і крытыкаў дзейнай ўлады. Гэта асноватворны стрыжань, які аб'ядноўвае народ.

У нас яшчэ доўгі шлях наперад. Мы — народ, які жыве ў цэнтры Еўропы, у нас ёсць чалавечы, інтэлектуальны патэнцыял. Калі ж казаць пра духоўны сувязі, то, натуральна, тут я цалкам згодны, што мы непарыўна звязаны з нашымі брацкімі народамі. Гэта карань, з якога вырастае агульнае ўсходнеславянскае дрэва.

АБ'ЯДНОЎВАЦЬ, А НЕ РАЗ'ЯДНОЎВАЦЬ

Ігар Марзюлюк:
— Ніхто з прысутных не ставіць пад сумненне той факт, што Беларусь мусіць мець прызнаны адносіны з Расіяй... У той жа час з Еўропай мы хочам нармальныя эканамічныя адносіны. Мы не хочам быць на лініі разлому або супрацьстаяння. Мы хочам мірыць, аб'ядноўваць, а не раз'ядноўваць.

Чаму мы не можам адмаўляцца Расію? Я гісторык і прывык апераваць фактамі, а факты — гэта фрагменты рэальнасці. Мы кажам пра стварэнне беларускай нацыянальнай ідэі, якая звязана менавіта з перыядам знаходжання беларускіх земляў у Расійскай імперыі.

Возьмем тактыку Ігната Кулаковіча, які пісаў пасля паўстання 1831 года, — дзякаваць Богу, не ўста шляхта была паланізаваная. Гэты чалавек скончыў Варшавскі ўніверсітэт, у Слоніку географічныя лекцыі чытаў польскім пэтам. Але ён піша на імя міністра народнай адукацыі Расійскай імперыі праект аб распалчванні адукацыі ў Беларусі. Католікі Юрысты! Шляхціці! Піша пра тое, што ўсе бедны — ад польскага каталіцтва. І ляжчыцкі праект неапулярны. У Пецярбургскім архіве знайшлі першы падручнік па гісторыі Беларусі, напісаны ў тыя гады з беларуска-цэнтральнай пазіцыі, праграму аб

інстытуалізацыі беларускай мовы, праект аб увядзенні гэтай мовы ў школы. Такія там ёсць фразы, дзе Кулаковіч піша пра заняпад высокай культуры: «І толькі старажытныя замкі і старажытныя дыялекты сведчаць, што гэты народ жыў». Гэта пісалася ў 1833 годзе.

Першым, хто агучыў права беларусаў на самастойнасць, быў Бакунін, вядомы анархіст, які ў 40-х гадах XIX стагоддзя заявіў, што кожны з народаў Расійскай імперыі мае права на сваю форму дзяржаўнасці. Ён сказаў такую фразу: «Мае на тое права і Беларусь са Смаленскам». Гэтыя ідэі ляглі ў аснову канцэптуальнасці першай суб'ектыўнай беларускай палітычнай арганізацыі — беларускіх народавольцаў, якія стварылі часопіс «Гоман» (1884). Ідэі, заклікалі ў ім, да сённяшняга дня вызначаюць беларускі палітычны праект. Гоманаўцы, людзі, якія казалі «Беларусь — для беларусаў», разумелі Беларусь не проста як нешта этнічнае, а як супольнасць усіх яе грамадзян, хто жыве на гэтай тэрыторыі. Яны прынцыпова бачылі будучыню Беларусі, які яны пісалі, у раўнапраўнай федэрацыі з іншымі народамі Расіі. Яны разумелі, што антырускае праекты — марныя. Найважнейшая задача, якую імкнуліся рэалізаваць гэтыя людзі і іх паслядоўнікі, — дамоўціцца з расійскімі элітамі аб беларускай дзяржаўнасці.

Зноў-такі, проста хачу нагадаць, што першы выпадак, калі цэлы год беларуская мова з'яўлялася мовай навучання ва ўсіх пачатковых прыходскіх школах Беларусі — гэта 1863 год. Папчыцкія Віленскай вучыльніцы акругі князь Аляксандр Шырвынскі-Шымкатаў у студзені 1863 года ўвёў «белорусское наречіе» ў якасці дадатковай мовы навучання. Падзеі польскага паўстання пахавалі ініцыятыўу Шырвынскага-Шымкатава, а яго пераможца І.П. Карнілаў у 1864 годзе выклікаў беларускую мову ў якасці мовы выкладання ў беларускіх школах. Тады і падручнікі былі напісаны (яны, дарэчы, захаваліся). Мы да сённяшняга дня не перавыдалі першую кнігі і першыя падручнікі, якія рэальна адлюстроўваюць, на якім падмурку на пачатку ХХ стагоддзя з'явілася «Наша Ніва».

Мы — адзін народ на постсавецкай прасторы, які не ведае, што такое кроў.

Мала хто ведае, што Антон Луцкевіч, першы прэм'ер-міністр БНР, заснавальнік «Нашай Нівы», быў фінансавалі «Нашу Ніву» — беларускую нацыянальную газету. Больш за тое, Луцкевіч быў у адной масонскай ложы з Мілюковічам. Значыць, афармленне гэтай нацыянальнай ідэі шло ў рэчышчы будытоўды, якія фарміраваліся ў перыяд знаходжання Беларусі ў складзе Расійскай імперыі.

ЗАПЮЎНІЦЬ НІШУ
Некалькі месцаў таму была прэзентавана ў многім унікальная кніга пад назвай «Дзяржаўнасць. Нацыянальная ідэя Беларусі». Яна ўключае ў сябе артыкулы навукоўцаў, публіцыстаў — як беларускіх, так і замежных. Усе тэксты прысвечаны феномену беларускай дзяржаўнасці.

Сяргей Мусяенка:
— Праект пачынаўся з кнігі, што была выдадзена ў Нью-Ёр-

ку, вокладку якой распрацаваў Уладзімір Цяслер. Паказальна, што нью-ёрскі выдавец прыняў кнігу адразу. Для мяне гэта было і дзіўна, і прыемна.

Мы зьыходзілі з таго, што сапраўды, у нас шматгранная гісторыя, і гэта адлюстроўваецца нават у назвах нашай краіны. Сапраўды, бывае, што краіны за сваю гісторыю мяняюць адзін-два разы сваю назву, але каб так — тут мы ў многім рэкардсмены.

Задача перада мной стала такая, што ў прынцыпе ў кнізе не павіна быць беларускіх аўтараў. Гэта мусілі быць замежнікі, якія б прадстаўлялі погляд на нашу краіну з боку. Але пасля, калі мы ўжо сабралі замежных аўтараў, то ўбачылі, што ёсць некаторыя моманты, якіх яны з шэрагу прычынаў не ведаюць. Усё ж такі патрабавалася больш глыбокае пагружэнне ў тэму, каб апісаць нашы дзяржаўнасць. Тады і запрасілі айначын спецыялістаў — каб раскрыць якраз тыя, невядомыя заходным чытачам моманты. Для мяне асабіста гэты праект быў цікавы таму, што даўма магчымасць даведацца, што пра нас ведаюць і што пра нас думаюць людзі з Аўстрыі, Італіі... У нас жа прыкладна 20 аўтараў. Гэта не хвалібныя артыкулы пра нас. Экспертны апісавоў, які з іх пункту гледжання мы глядзімся — з аўстрыйскай пляцоўкі, італьянскай, амерыканскай. Гэта каштоўна, таму што мы павінны ведаць, як пра нас думаюць іншыя.

На маю думку, кніга атрымалася ўжо хаця б таму, што зараз яна прадаецца ў самым буйным у свеце інтэрнэт-магазіне Amazon.com, і ў бібліятэцы Кангрэса ЗША, Гарвардскага ўніверсітэта, Нью-Ёрка. Пасля ўзнікла ідэя перавыдаць яе на рускай мове.

Раскажу пра назву. У рускамоўнай і англамоўнай версіі кнігі яна адрозніваецца: аказалася, што ў англійскай мове няма слова «дзяржаўнасць». Той тэрмін, якім мы сёння апярываем і які нам зразумелы, у англійскай мове ўвогуле адсутнічае.

Рускамоўная версія адрозніваецца яшчэ і тым, што ў ёй ёсць уступнае слова Уладзіміра Уладзіміравіча Макея, ёсць артыкул Вадзіма Францавіча Гігіна. Адапаведна аўтары ў ёй большы.

Наступны праект — пераклад кнігі на сербскую, арабскую і туурэцкую мовы. Мы будзем запрашаць аўтараў з іншых краін: тама аказалася цікавай.

Пра гэты праект кажучы як пра першы ў гісторыі нашай сучаснай дзяржаўнасці, і гэта таксама прыёмам. Калі замежны ВНУ заказваюць гэтую кнігу і кажучы, што ў іх такой літаратуры проста няма, гэта азначае, што мы запінаем гэтую нішу. І тое важна — і з гістарычнага пункту гледжання, і з культурнага, бо нам і самім трэба ведаць, што пра нас думаюць. Адноствіць сваё права на незалежнасць — доўгі і складаны працэс. Праз прыём мержаванняў замежнікаў, прытым вядучых спецыялістаў сваёй галіны, цікава паглядзець на сябе. Думаю, трэба працягваць гэты праект і ў рамках медыйнага абмеркавання.

Трэба сказаць, што кніга рыхтавалася ва ўмовах санкцый. Я ўдзячыў аўтарам за тое, што гэтыя людзі пісалі не пад аб'ектыўна. З іх боку гэта быў грамадзянскі ўчынак, таму што вельмі многія спецыялісты адмаўляліся. Гэта быў вельмі складаны працэс. Цяпер натуральна, нам будзе працэсі.

АБАРОНА НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ІНТАРЭСАЎ

Галіна Філіповіч:

— 2016 год — знакавы для нашага парламента, таму што мы сёлета адзначаем 20 гадоў існавання Нацыянальнага сходу як заканадаўчага органа. Але гэта не значыць, што мы 20 гадоў таму пачалі ўсё з чыстай старонкі. Наша заканадаўчая дзейнасць мае вялікую гісторыю і непарыўна звязана з гісторыяй беларускай дзяржаўнасці. Так, у часы Вялікага Княства Літоўскага былі сфарміраваны першыя калегіяльныя органы — Вялікі вальны сейм і Гаспадарская рада. Яны вырашалі шэраг дзяржаўных пытанняў. Самым яркім выразам нашай дзяржаўнасці, на маю думку, стаў той этап, калі ў суверэнай ўжо Беларусі адбыўся падзел галін ўлады — тады былі больш выразна сфармуляваны задачы ва ўсёй нашай заканадаўчай дзейнасці.

1996 годам датуецца ўтварэнне Нацыянальнага сходу — двухпалатнага парламента. У тым, што мы маем дзве палаты, — наша асаблівасць. Так, праца над канкрэтным законапраектам з-за гэтага патрабуе больш часу. З іншага боку, ёсць асаблівасць у тым, што кожная палата мае свой рэгламент. Часам мержаванне і супадаюць. Таму ў нас ёсць магчымасць ствараць пагадзальныя камісіі і ў выніку прыходзіць да адзінага мержавання.

Сёння мы абсалютна самастойная дзяржава, якая мае неабходнасць ва ўласнай прававой базе. Таму, маючы больш за дзве тысячы законапраектаў, некалькі дзясяткаў кодэксаў, мы можам казаць, што стварылі сваю нацыянальную заканадаўчую прававую базу, якая ахоплівае ўсе сферы жыцця. У нас ёсць асноватворныя дакументы, у рамках якіх арганізавана праца выканаўчых органаў, суб'ектаў гаспадарання, звычайных грамадзян.

Запюўнавае сва, што, працуючы над кожным законам, мы памятаем пра галоўную задачу — прадстаўляць нацыянальныя інтарэсы нашага грамадства. Калі звярнуцца да працы камісіі па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце — пастаянна актуальнай тэмай з'яўляюцца выбарчыя працэсы ў краіне. Сёння міжнародныя назіральнікі прадстаўляюць да выніках прэзідэнцкай выбарчай кампаніі. Натуральна, на рэкаментацыі гэтыя і бачанне нас звонку. Мы павінны разумець, што можа і што нам бліжэй. Гэтыя рэкаментацыі — пажаліўва папарады нашых суесудзяў, але сёння мы не можам бегчы наперад, калі грамадства да гэтага пакуль не падрыхтавана. У той жа час мы не можам стаць на месцы — каб не згубіцца. Таму найбольш важная задача — кіраванна нацыянальнымі інтарэсамі.

Калі я сустрэкаюся з выбаршчыкамі, адказваю на нараканні наконт нейкіх законапраектаў, то заўсёды кажу, што закон не можа быць напісаны індывідуальна пад жадаіні кожнага. Закон — гэта правілы, якія прымаюцца большасцю, паколькі мы, дэпутаты, з'яўляемся прадстаўнікамі сваіх выбаршчыкаў.

Што да міжнароднай дзейнасці, то на пляцоўкі Садружэння Незалежных Дзяржаў створана Міжпарламенцкая Асамблея краін СНД. Яна дае магчымасць вырацоўваць

НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ІНТАРЭСАЎ

Галіна Філіповіч:

— 2016 год — знакавы для нашага парламента, таму што мы сёлета адзначаем 20 гадоў існавання Нацыянальнага сходу як заканадаўчага органа. Але гэта не значыць, што мы 20 гадоў таму пачалі ўсё з чыстай старонкі. Наша заканадаўчая дзейнасць мае вялікую гісторыю і непарыўна звязана з гісторыяй беларускай дзяржаўнасці. Так, у часы Вялікага Княства Літоўскага былі сфарміраваны першыя калегіяльныя органы — Вялікі вальны сейм і Гаспадарская рада. Яны вырашалі шэраг дзяржаўных пытанняў. Самым яркім выразам нашай дзяржаўнасці, на маю думку, стаў той этап, калі ў суверэнай ўжо Беларусі адбыўся падзел галін ўлады — тады былі больш выразна сфармуляваны задачы ва ўсёй нашай заканадаўчай дзейнасці.

1996 годам датуецца ўтварэнне Нацыянальнага сходу — двухпалатнага парламента. У тым, што мы маем дзве палаты, — наша асаблівасць. Так, праца над канкрэтным законапраектам з-за гэтага патрабуе больш часу. З іншага боку, ёсць асаблівасць у тым, што кожная палата мае свой рэгламент. Часам мержаванне і супадаюць. Таму ў нас ёсць магчымасць ствараць пагадзальныя камісіі і ў выніку прыходзіць да адзінага мержавання.

Сёння мы абсалютна самастойная дзяржава, якая мае неабходнасць ва ўласнай прававой базе. Таму, маючы больш за дзве тысячы законапраектаў, некалькі дзясяткаў кодэксаў, мы можам казаць, што стварылі сваю нацыянальную заканадаўчую прававую базу, якая ахоплівае ўсе сферы жыцця. У нас ёсць асноватворныя дакументы, у рамках якіх арганізавана праца выканаўчых органаў, суб'ектаў гаспадарання, звычайных грамадзян.

Запюўнавае сва, што, працуючы над кожным законам, мы памятаем пра галоўную задачу — прадстаўляць нацыянальныя інтарэсы нашага грамадства. Калі звярнуцца да працы камісіі па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце — пастаянна актуальнай тэмай з'яўляюцца выбарчыя працэсы ў краіне. Сёння міжнародныя назіральнікі прадстаўляюць да выніках прэзідэнцкай выбарчай кампаніі. Натуральна, на рэкаментацыі гэтыя і бачанне нас звонку. Мы павінны разумець, што можа і што нам бліжэй. Гэтыя рэкаментацыі — пажаліўва папарады нашых суесудзяў, але сёння мы не можам бегчы наперад, калі грамадства да гэтага пакуль не падрыхтавана. У той жа час мы не можам стаць на месцы — каб не згубіцца. Таму найбольш важная задача — кіраванна нацыянальнымі інтарэсамі.

Калі я сустрэкаюся з выбаршчыкамі, адказваю на нараканні наконт нейкіх законапраектаў, то заўсёды кажу, што закон не можа быць напісаны індывідуальна пад жадаіні кожнага. Закон — гэта правілы, якія прымаюцца большасцю, паколькі мы, дэпутаты, з'яўляемся прадстаўнікамі сваіх выбаршчыкаў.

Што да міжнароднай дзейнасці, то на пляцоўкі Садружэння Незалежных Дзяржаў створана Міжпарламенцкая Асамблея краін СНД. Яна дае магчымасць вырацоўваць

НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ІНТАРЭСАЎ

Галіна Філіповіч:

— 2016 год — знакавы для нашага парламента, таму што мы сёлета адзначаем 20 гадоў існавання Нацыянальнага сходу як заканадаўчага органа. Але гэта не значыць, што мы 20 гадоў таму пачалі ўсё з чыстай старонкі. Наша заканадаўчая дзейнасць мае вялікую гісторыю і непарыўна звязана з гісторыяй беларускай дзяржаўнасці. Так, у часы Вялікага Княства Літоўскага былі сфарміраваны першыя калегіяльныя органы — Вялікі вальны сейм і Гаспадарская рада. Яны вырашалі шэраг дзяржаўных пытанняў. Самым яркім выразам нашай дзяржаўнасці, на маю думку, стаў той этап, калі ў суверэнай ўжо Беларусі адбыўся падзел галін ўлады — тады былі больш выразна сфармуляваны задачы ва ўсёй нашай заканадаўчай дзейнасці.

1996 годам датуецца ўтварэнне Нацыянальнага сходу — двухпалатнага парламента. У тым, што мы маем дзве палаты, — наша асаблівасць. Так, праца над канкрэтным законапраектам з-за гэтага патрабуе больш часу. З іншага боку, ёсць асаблівасць у тым, што кожная палата мае свой рэгламент. Часам мержаванне і супадаюць. Таму ў нас ёсць магчымасць ствараць пагадзальныя камісіі і ў выніку прыходзіць да адзінага мержавання.

Сёння мы абсалютна самастойная дзяржава, якая мае неабходнасць ва ўласнай прававой базе. Таму, маючы больш за дзве тысячы законапраектаў, некалькі дзясяткаў кодэксаў, мы можам казаць, што стварылі сваю нацыянальную заканадаўчую прававую базу, якая ахоплівае ўсе сферы жыцця. У нас ёсць асноватворныя дакументы, у рамках якіх арганізавана праца выканаўчых органаў, суб'ектаў гаспадарання, звычайных грамадзян.

Запюўнавае сва, што, працуючы над кожным законам, мы памятаем пра галоўную задачу — прадстаўляць нацыянальныя інтарэсы нашага грамадства. Калі звярнуцца да працы камісіі па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце — пастаянна актуальнай тэмай з'яўляюцца выбарчыя працэсы ў краіне. Сёння міжнародныя назіральнікі прадстаўляюць да выніках прэзідэнцкай выбарчай кампаніі. Натуральна, на рэкаментацыі гэтыя і бачанне нас звонку. Мы павінны разумець, што можа і што нам бліжэй. Гэтыя рэкаментацыі — пажаліўва папарады нашых суесудзяў, але сёння мы не можам бегчы наперад, калі грамадства да гэтага пакуль не падрыхтавана. У той жа час мы не можам стаць на месцы — каб не згубіцца. Таму найбольш важная задача — кіраванна нацыянальнымі інтарэсамі.

Калі я сустрэкаюся з выбаршчыкамі, адказваю на нараканні наконт нейкіх законапраектаў, то заўсёды ка